

Ord från redaktionen

Tema föräldraskap, del 2

Som i fjor høst, har også dette nummeret av Mellanrummet temaet «Foreldreskap». Flere av bidragene denne gangen berører generasjonsoverføring – av så vel styrker som strev – i foreldre-barn relasjonen. Spørsmålene «hva har jeg selv fått?» og «hva vil jeg gi videre?» er evig aktuelle for foreldre, og melder seg særlig når omsorgsrollen inntas for første gang. Det nye livet bærer i seg muligheten for at de ferske foreldrene kan skape noe nytt og forme foreldrerollen på sin egen måte. Foreldre og barns liv er vevd sammen over generasjoner på godt og vondt. Noen av disse trådene trekker i retning av repetisjon, et fenomen som ligger tett opp mot det som innen en vestlig kulturkrets er blitt kalt for «arvesynd». Den unnslipper ingen av oss, og for foreldre, steforeldre og andre omsorgspersoner kan den til tider oppleves helt uforståelig når en plutselig erfarer at det en gjør alt for å unngå å gjøre mot sine barn, er akkurat det en gjør: «For jeg forstår ikke hva jeg selv gjør. Det jeg vil, gjør jeg

ikke, og det jeg avskyr, det gjør jeg» (Romerbrevet 7). Psykoanalytiske teorier tilbyr flere forsøk på å forstå ubevisste psykologiske mekanismer bak den «arvesynden». Hvordan foreldrerepresentasjoner flettes inn i våre indre liv kan eksempelvis konseptualiseres som introjekter, objektreasjoner, arbeidsmodeller, relasjonelle scenarier og selvtilstander. I tenkningen rundt hvorvidt dette indre landskap i hovedsak er basert på virkelige hendelser med foreldrene, eller om allerede eksisterende strukturer og fantasier er det som er bestemmende for barnets utvikling, har psykoanalysen ikke alltid vært enig med seg selv, men det har alltid vært, og er, et helt sentralt tema både teoretisk og i møte med det enkelte barn og dets omsorgspersoner.

Nåtidens foreldretype karakteristikk, som eksempelvis «curlingforeldre» – som koster veien for hindre så barna skal komme fort og smertefritt fremover, «tigerforeldre» – som kjemper kamper for sine barn og presser på prestasjon, «helikopterforeldre» – som overvåker barnas vei for å holde dem trygge, klare til å gripe inn eller «stressforeld-

re» – som fyller opp kalenderen med aktiviteter så barna skal få muligheter, illustrerer tidstypiske idealer og forventninger til foreldre. Et mylder av selvhjelpsbøker, podcaster, filmer og kurstilbud har til hensikt å hjelpe foreldre til å bli bedre i sin omsorgsrolle. I Norge har tv-serien «Lives oppdragelsesreise» bidratt til en offentlig samtale om samtidens idealer for foreldre denne våren. Serien problematiserer influencere, dagspresse og psykologers påvirkning, og spør seg om foreldregjeringen er blitt gjort unødig innviklet og fylt opp av urimelige krav de siste tiårene. Allikevel, det er ingen ny problemstilling å se på egne barn for å finne svar på spørsmålet om du har lyktes i foreldrerollen eller ei. I møte med barn og familier som strever, er det av betydning for terapeuten å kjenne til hvilke idealer foreldrene strekker seg etter.

For å hjelpe barnet, må terapeuten alliere seg med foreldrene. Dette er som hovedregel viktigere jo yngre barnet er. Foreldre som kommer til behandling på vegne av egne barn, er i en særlig sårbar posisjon. Spørsmål som «hva feiler barnet mitt?» og «hva galt har jeg gjort?» fører med seg smertefulle følelser og har som regel ingen enkle svar. Terapeuten må forholde seg til foreldrenes bevisste og ubevisste redsler for å bli vurdert som utilstrekkelige omsorgspersoner, romme og arbeide med temaer knyttet til ansvar, skyld, sorg, bekymring, sinne, skuffelse og skam.

I dette nummeret presenterer vi flere interessante artikler som på ulike måter berører arbeid med foreldre.

Marianne Haugvik bidrar med artikkelen: «Strukturert parallell foreldreterapi i tidsavgrenset intersubjektiv psykoterapi med barn (TIB): En kvalitativ studie». Hun har analysert fem foreldreterapier, og redegjør for både kjennetegn og prinsipper ved arbeidet med foreldre i TIB. Haugvik beskriver hvordan felles oppmerksomhet om terapifokus etablerer en forbindelse mellom barne- og foreldreterapien, som bidrar til at foreldrene ser nye måter å være i relasjon til barnet på. Funnene tyder på at foreldrenes opplevelse av en gjensidighet i terapielasjonen, som knyttes til begrepene affektinntoning og intersubjektivitet, fremmer refleksjon og bedre samspill med barna. Haugvik disputerte i 2020, og hennes doktorgrad, som omhandler TIB, presenteres av Anne Grete Hersoug i dette nummeret. TIB har også tidligere vært omtalt i Mellanrummet, da Unni Tanum Johns sitt

doktorgradsarbeid fra 2018, som inkluderer en håndbok i Tidsavgrenset intersubjektiv barneterapi (TIB) (Johns & Svendsen, 2016), ble presentert av Ingvill Sannes i 2019.

Tora Bjørgo Osøien har skrevet artikkelen «Betydningen av selvavgrensning og selvagens i behandlingsprosessen til en jente med selektiv mutisme», hvor hun lar oss få innblikk i en intersubjektiv samspillsterapi med mor og barn. Osøien knytter fravær av aktørstatus til taushet hos jenta, og viser hvordan et lekende arbeid med å styrke selvagens ble viktig for å skape et tydeligere «jeg og du» i relasjonen. Osøien viser til intersubjektiv teori, og blant annet også til Winnicott, for beskrive hvordan et nødvendig mellomrom i relasjonen ble åpnet, hvor det var mulig både å erfare egen subjektivitet, og å dele tanker, følelser og erfaringer med den andre.

Evanthia Navridi, Pavlina Lascaratou, Effie Layiou-Lignos bidrar med en artikkel skrevet på engelsk om foreldre-barn-grupper i Hellas (Grekland). Gruppene ble drevet etter modell fra Anna Freud Centers Parent-Toddler Groups og tilpasset greske forhold. I artikkelen beskrives setting og intervensjoner, implementering og utdanning av personalet. Det kliniske materialet er fra den siste gruppen i programmet, før det ble nedlagt. Artikkelen viser at de tre gruppene i programmet: foreldre og barn, gruppeledere og observatører alle ble bærere av parallellprosesser og felles tema knyttet til utviklingsfaser, gruppeprosessen og programets historie.

I artikkelen «Å møte spøkelser fra fortiden gjennom litteraturen og i terapirommet. En utforskning av Fraibergs *Ghosts in the Nursery* og Knausgårds *Min kamp*» utforsker Fredrik Cappelen et viktig tema vi møter i klinikken. Artikkelen beskriver møter med spøkelser i egen fortid med fokus på hvordan disse påvirker relasjoner i flere generasjoner. Han analyserer tema med utgangspunkt i Selma Freibergs klassiker *Ghosts in the Nursery* og Knausgårds *Min kamp*. Cappelen viser til forskning på Fraibergs hypoteser med utgangspunkt i AAI og hvordan det er utviklet bedre metode som fanger opp ubearbeidete traumer som Fraiberg beskrev og arbeidet med. Han analyserer Knausgårds beskrivelse av relasjonen til faren i bind 1 og 3 av *Min kamp*. Cappelen framhever Knausgårds verk, skriveprosesser og lesning av romaner som et meget viktig bidrag mht. forståelse av tidlige traumers

betydning og bearbejdingsprosesser. Artikkelien inneholder kasusvignetter som illustrerer Fraibergs og Knausgårds bidrag.

Ellen Ramvi har ikke skrevet om foreldre, men om en yrkesgruppe som gjerne kan kjenne på omsorgsroller for barna, nemlig skolehelsepsykeleieres. Artikkelien tar utgangspunkt i en studie basert på et masterarbeid av Kjersti Juell, og består av intervju med 6 skolehelsepsykeleiere som snakker om hvordan det er for dem å skulle håndtere vanskelige samtaler med barn. Helsepsykeleierens uttalelser analyseres, og viktige spørsmål reises om hvorvidt dette krevende arbeidet også krever mer kunnskap og ikke minst, at det legges til rette for godt arbeidsklima og veiledning.

Vi har fått tillatelse fra Tidsskrift for Norsk Psykologforening som i 2013 publiserte en artikkel skrevet av Eystein Våpenstad. Den omhandler psykodynamisk foreldrearbeid i forbindelse med at barnet går i intensiv psykoterapi. Forfatteren sier innledningsvis at målet med et psykodynamisk foreldrearbeid er å øke foreldrenes evne og vilje til å forstå sitt barn.

Våpenstad understreker viktigheten av å gi foreldrene samme mulighet til å bli forstått, som vi ønsker at foreldrene skal kunne tilby barnet. Forfatteren løfter også fram fordelene ved teamarbeid. Det kan være mange grunner til at foreldre søker terapi for sitt barn, og forfatteren illustrerer dette ved hjelp av to terapieksempler. I det ene eksemplet dreier det seg om en mor som selv er veldig trengende, og som ikke kan innta sin rolle som mor før hun selv har blitt møtt og forstått. Målet om at foreldrene skal ønske å forstå sitt barn og ikke bare ville reparere bort uønsket atferd, illustreres ved hjelp av det andre kliniske eksemplet.

I spalten Fra forskning presenterer vi denne gangen tre doktorgrader. Den første, av Eivor Fredriksen: *Depressive symptoms in the transition to parenthood: Patterns, processes and child outcomes*, ble kåret til årets doktorgrad i Norge i 2020. Vi er glade for å kunne presentere den i Mellanrummet. Fredriksen fant at depresjon forekommer – ikke bare etterfødsel, men også før fødsel og under svangerskapet. Nytt var det også at fedre og deres mentale helse ble inkludert i studien.

Den andre doktorgraden er av Line Indrevoll Stänicke: *The punished, the unknown self, and the harmed self – towards a more nuanced understanding of self-harm in adolescence*. Selvskading blant ungdom – fra

12–13 år – er et økende problem i mange land. Det er 5–6 ganger mer utbredt blant unge jenter enn gutter. Stänicke har undersøkt risikofaktorer og utviklingsmønstre.

Den tredje doktorgraden er av Marianne Haugvik: *Tidsavgrenset intersubjektiv barneterapi (TIB). En kvalitativ undersøkelse av TIB med barn som opplever vanskelige familieforhold*. Tidsavgrenset intersubjektiv barneterapi innebærer parallelt arbeid med barn og foreldre. Før terapien starter, blir det avtalt et terapifokus.

Riikka Tolsa-Saloheimo omtaler Björn Salomonsson og kollegaers artikkel *Short-term psychodynamic infant-parent interventions at Child health centers: Outcomes on parentaldepression and infant social-emotional functioning*, som ble utgitt i tidsskriftet *Infant Mental Health Journal* i 2021.

Vi har også Bokanmeldelser på interessante bøker som ble utgitt i 2020. May Nilsson anmelder boken *I metaforenas landskap* av Gudrun Olsson. Boken handler om metaforer i sin alminnelighet og hvordan de kan anvendes i psykoterapi. Gudrun Olsson er psykoterapeut og forsker og har sin virksomhet i Göteborg.

Stina Florén har anmeldt boken *Professionella samtaler med barn – förhållningsätt, metoder och övningar* av Magnus Nilsson Tapper. Denne er Tappers første bok. Han er legitimerad psykolog og legitimerad psykoterapeut. Han bedriver individuell psykoterapi på psykodynamisk grund med fokus på barn, ungdomar og unga voksne. Han underviser og driver med opplæring i samtaler med barn og unge, samt i barne- og ungdomsterapi på forskjellige steder. Med utgangspunkt i teorier om barns utvikling gis konkrete eksempler på metoder og hjelpemidler i møtet med barnet. Boken henvender seg til både studenter og yrkesutøvere der barnesamtaler forekommer.

Inger Fjermeros anmelder boken *Make Room for Baby. Perinatal Child-Parent Psychotherapy to Repair Trauma and Promote Attachment* av Alicia Liberman, Manuela Diaz, Gloria Castro og Griselda Oliver Bucio. Her presenteres leseren for psykoterapi for gravide, med et tydelig traumefokus.

Håkon Kagnes anmelder Anders Flækøy Landmarks bok *Psykodynamisk terapi for barn*. I sitt arbeid som kliniker og lærer observerer Kagnes en økende nysgjerrighet blant unge kollegaer for hvordan den psykodynamiske tradisjonen kan gi god hjelp til barn og ungdom som strever, men også en frus-

trasjon over rammer i arbeidet og vanskelighetene med å orientere seg i teori og praksis. Forfatteren berømmes for å fylle en viktig funksjon da boken fremstiller erfaring og kunnskap om psykoanalytisk orientert teori på en lett tilgjengelig og god måte.

Vi minner om temaet for Mellanrummets høstnummer, *Pandemi og psykoterapi*. Ta kontakt med redaksjonen dersom du har et bidrag.

Til slutt en påminnelse om IBUP:s 30-årsjubileumskonferanse i Oslo 17–18 september: *Ghosts in the Nursery – Traumer i et flergenerasjonsperspektiv*. Hovedforelesere blir Amanda Jones fra London, May Nilsson fra Sverige, Liselotte Grünbaum fra Danmark og Agnes Hodi fra Norge. I tillegg blir det parallelle sesjoner med forelesninger om spedbarn, barn, ungdom og familie. Vi håper konferansen går som planlagt, men det er vanskelig å vite sikkert disse dager. Vi har derfor tatt høyde for at det kan bli en hybridversjon der noen forelesningene blir streamet og blir vist på storskjerm. Hovedforelesningene er på engelsk.

For mer informasjon se IBUP:s hjemmeside: ibup.no.